

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОГО ТА СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО ФОРТЕПІАНО

ЗАГАЛЬНЕ ФОРТЕПІАНО

Освітній ступінь	бакалавр
Спеціальність	025 Музичне мистецтво
Освітньо-професійна програма	«Хорове диригування»
Статус	<u>обов'язкова</u>
Форма контролю	<u>екзамен/залік</u>

Курс	1,2
Семестр	1,2,3,4

ECTS	4,5	
Годин	135	9
Індивідуальні заняття	68	2
Самостійна робота	67	5

Інформація про викладачів навчальної дисципліни

	Викладачі: кандидат мистецтвознавства, професор, засл. діяч мистецтв України – Лукашенко Н. О. , кандидат мистецтвознавства, в.о. професора Шестеренко І. В.
Профіль викладача	https://orcid.org/0000-0002-1694-0350 (Шестеренко І.В.)
e-mail	shesterenko@ukr.net

Анотація навчальної дисципліни

Курс загального фортепіано є однією з важливих складових у комплексі професійного становлення хорового диригента та спрямований на виховання всебічних музичних здібностей, професійної майстерності, художнього смаку й образного мислення студентів.

Пропонована програма курсу розроблена на секції хорового диригування кафедри загального фортепіано Київської національної музичної академії ім. П. І. Чайковського та базується на багаторічному досвіді занять з хоровими диригентами.

Основна мета курсу:

- розширення загально-музичного світогляду, виховання музикантів високого професійного рівня;
- розвиток піаністичних навичок у межах, необхідних для майбутньої професійної діяльності диригента;
- кристалізація виконавської культури студентів та їх творчого відношення до музичного твору;
- оволодіння багатоголосною фортепіанною фактурою для передачі найтонших відтінків нотного тексту;
- виховання та розвиток гармонічного та поліфонічного мислення;
- ознайомлення з багатою світовою фортепіанною, хоровою, вокальною, інструментальною та оперною музичною літературою різних епох, стилів та жанрів;
- вміння грати в ансамблі та акомпанувати як хору, так і солістам-вокалістам, інструменталістам й ансамблям;
- удосконалення навичок читання з аркушу та транспонування;

- розвиток пам'яті, поліфонічного мислення та слуху;
- виховання артистичної витримки та творчо-пошукового напрямку в кристалізації інтерпретаційної версії твору.

Методичні вказівки:

Оснoву курсу загального фортепіано складають поліфонічні твори (інвенції, прелюдії та фуги, сюїти, партити, токати, тощо), інструктивний матеріал (етюди, гами, вправи для вдосконалення піаністичної майстерності), твори великої форми (сонати, варіації, концерти), п'єси різних стилів і епох, необхідні для розвитку образно-художнього мислення студентів, ансамблеві твори, а також супроводи до хорових та вокальних творів. Присутність у робочих планах поліфонічних творів, п'єс та акомпанементів (ансамблів) обов'язкова і розповсюджується на всі семестри без виключення. Важливою складовою занять є читання з аркуша (як сольних п'єс, так і ансамблевих творів).

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Фортепіано» студент повинен **вміти:**

- володіти піаністичними засобами виконавської майстерності й основними технічними прийомами гри;
- грати в ансамблі;
- володіти різноманітними прийомами і засобами фортепіанного звуковидобування з динамікою та артикуляцією;
- розуміти не тільки структурні та драматургічні особливості твору, а й деталі фразування, характер нюансування, особливості професійної інтерпретації;
- читати з аркуша нескладні фортепіанні, ансамблеві твори, а також вокальні, інструментальні та хорові акомпанементи;
- поєднувати виконавську майстерність з виконавським осмисленням твору.

мати **навички:**

- самостійної роботи над новим музичним твором;
- опанування незнайомих творів;
- побудови власної виконавської інтерпретації.

Перелік тем

МОДУЛЬ 1 З'ясування творчих здібностей та підготовки студента

Змістовний модуль 1. Введення у спеціальність «фортепіано»: робота над постановкою та удосконаленням ігрового апарату. Гра вправ, гам та етюдів задля збагачення технічних навичок.

Змістовний модуль 2. Поліфонічний твір та п'єса (в ансамблевому виконанні в чотири руки – разом з викладачем або іншим студентом). Робота над поліфонією є обов'язковою для диригентів-хоровиків, оскільки формує необхідне поліфонічне мислення, що обумовлює процес всебічного розвитку та збагачення слухових комплексів студента.

Робота над п'єсою розвиває у студента вміння розкриття музичного образу та драматургії твору за допомогою оптимальних фактурних вирішень, точного виконання штрихів та необхідного звукоутворення. Корисно проходити різнохарактерні мініатюри, що вимагають зовсім різних методичних підходів.

МОДУЛЬ 2 Удосконалення технічного апарату, засобів виразності

Змістовний модуль 3. Робота з хоровою та симфонічною партитурою, вивчення хорових акомпанементів. Рекомендується ознайомлення студента з музикою різних стилевих напрямків, жанрів і форм.

Змістовний модуль 4. Вивчення трьох творів композиторів різних епох, стилів та жанрів (з них: поліфонічний твір, твір малої форми та хоровий акомпанемент). Необхідно залучити студента до пошуку власної інтерпретації кожного твору, її аналізу та осмислення.

МОДУЛЬ 3 Удосконалення виконавської майстерності

Змістовний модуль 5. Робота над твором великої форми (частина сонати або концерту в формі сонатного алегро або рондо, фантазії, варіації). За роки навчання студент повинен опрацювати кілька варіаційних циклів, сонат (в тому числі старовинних). Значну увагу слід приділити роботі над класичною сонатною формою. Робота на творами великої форми розвиває масштабність в охопленні драматургії твору, логічність у передачі контрастних образів та їх розробки.

Змістовний модуль 6. Твір малої форми, поліфонія та хоровий акомпанемент. Крім творів майстрів бароко, що становлять основу поліфонічного репертуару, необхідно вносити до навчальних планів поліфонію українських, російських та сучасних західноєвропейських авторів.

МОДУЛЬ 4 Вирішення художньо-виконавських завдань

Змістовний модуль 7. Поліфонічний твір, п'єса, ансамбль або акомпанемент – вокальний або інструментальний.

Змістовний модуль 8. Вивчення програми з чотирьох творів: поліфонія, велика форма, п'єса, хоровий акомпанемент. Ознайомлення з різними музичними жанрами та реальна можливість використовувати набуті навички в практичній діяльності сприяють формуванню майбутніх музикантів-фахівців.

Кожна модульна програма передбачає виконання різних за жанром творів українських композиторів.

Форми та технології навчання

Дисципліна «Загальне фортепіано» для студентів освітнього ступеня «Бакалавр» складається з індивідуальних занять та частки годин для самостійної роботи та підготовки, а також включає концертні (публічні) виступи для набуття виконавського сценічного досвіду.

Навчальні ресурси

Нотний матеріал фортепіанного репертуару, музикознавча та методична література представлена у вільному доступі в бібліотеці та читальному залі НМАУ ім. П. І. Чайковського. Інструментарій у репетиційних приміщеннях, навчальних аудиторіях, концертних залах Академії надається для проведення занять, репетицій та концертних виступів відповідно до розкладу. За умови дистанційного навчання через протиепідеміологічні заходи, всі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу MOODLE, Viber, Zoom, Google, Telegram.

Методи контролю

Підсумковими формами контролю з дисципліни «Загальне фортепіано» за професійним та творчим розвитком студентів освітнього ступеня «Бакалавр» є диференційовані заліки у 1 та 3 семестрах та екзамени у 2 та 4 семестрах, а також змістовні модулі. Крім того, протягом кожного семестру студенту надається можливість виступати в академічних та тематичних концертах кафедри загального фортепіано з ціллю виховання сценічного досвіду, артистичної концентрації, свободи інтерпретації, емоційної енергетики. В межах тематики концертів студенти виконують як сольні твори, так і ансамблі чи акомпанементи.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Робота над індивідуальною виконавською програмою, стилем та жанром творів.	10
2.	Участь у конкурсі/концерті	10
3.	Самостійна робота	5
4.	Академічний концерт	10
5.	Робота над обов'язковим репертуаром	5
6.	Залік	10
7	Екзамен	50
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів враховують не тільки якість виконаної програми, зростання технічного рівня, опанування різними стилями та жанрами, а й результат самостійного опрацювання студентами рекомендованої літератури.

У загальній позиції оцінювання, стають визначальними такі фактори:

- рівень підготовки репертуару;
- технічний рівень виконання програми (розкриття образного змісту, відчуття стилю, форми,
- майстерність інтерпретації, володіння фактурою, педалізацією.

Оцінка «відмінно» А (90 - 100) виставляється, якщо: студент цілком засвоїв навчально-програмний матеріал, правильно розуміє ідею, форму та драматургію, а також стильові особливості композитора і виконуваного твору. Музична інтерпретація художньо-звукового образу відрізняється правдивістю, достовірною виразністю, технічною досконалістю та майстерною педалізацією; студент демонструє гарне володіння інструментом у відношенні звукової палітри, тощо.

Оцінка «добре» В (82 – 89) виставляється студенту, який цілком засвоїв програмний матеріал семестру, систематично працював як у класі, так і самостійно. Його виконання грамотне, художньо продумане і музичне, технічно якісне, але має деякі недоліки. Менш якісна гра заслуговує оцінки «добре» С (72 – 81).

Оцінка «задовільно» D (64-73) виставляється, якщо студент посередньо знає учбово-програмний матеріал, не може донести ідейно-художній зміст творів, припускається неточного нотного тексту, не володіє достатніми піаністичними навичками, педалізацією. Виконання програми з явними помилками.

Оцінка «незадовільно» (FX та F) одержується студентом за умови невиконання програми або виконання на дуже низькому художньому та технічному рівні із значними помилками.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

Неформальна освіта

Передбачається у межах вивчення навчальної дисципліни участь студентів у міжнародних та національних музичних фестивалях та конкурсах, кафедральних концертах. Відвідування культурно-мистецьких заходів, театрів, мистецьких експозицій та виставок, тощо.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеев А. Д. Методика обучения игре на фортепиано. – М.: Музыка, 1978.
2. Алексеев А. Д. Из истории фортепианной педагогики: Хрестоматия. – К., 1974.
3. Баренбойм Л. А. Вопросы фортепианной педагогики и исполнительства. – Л.: Сов.комп., 1981.
4. Баренбойм Л. А. Путь к музицированию. –Л.: Сов.комп., 1989.
5. Бодки Э. Интерпретация клавирных произведений И. С. Баха. – М.: Музыка, 1993.
6. Браудо И. А. Об изучении клавирных сочинений Баха в музыкальной школе. Издание 3. –Л.: Музыка, 1979.
7. Браудо И. А. Полифоническая тетрадь. –М.: Музыка, 1966.
8. Булатова Л. Б. Стилевые черты артикуляции в фортепианной музыке XVIII и первой половины XIX вв. – М.: Музыка, 1991.
9. В классе А.Б. Гольденвейзера /сб. научный статей, сост. Д. Благоей, Е.Гольденвейзер. – М.: Музыка, 1986.
10. Вольф К. Уроки Шнабеля. – М.: Издательский дом «Классика-XXI», 2006.
11. Вопросы фортепианной педагогики /Ред. В. Натансона/. – Вып.2. – М.: Музыка, 1967.
12. Воробкевич Т.Б. Методика гри на фортепіано. Навч.-методичний посібник. – Львів: ЛДМА, 2001.
13. Гаккель Л.Е. Фортепианная музыка XX века. – Л.: Сов. Композитор, 1976.
14. Гат И. Техника фортепианной игры. - М.-Будапешт, 1967.
15. Голубовская Н. И. Искусство педализации (о музыкальном исполнительстве). – Л.: Музыка, 1985.
16. Гофман И. Фортепианная игра. – М., 1961
17. Гутерман В. Возвращение к творческой жизни. – Екатеринбург, 1994.
18. Додаток до програм з курсу загального фортепіано для музичних вузів та середніх спеціальних музичних навчальних закладів /Укладач: С.Б.Зандрок/. - К.,1991.

19. Дроздова М. Уроки Юдиной. – М.: Издательский дом «Классика –XXI», 2006.
20. Друскин М.С. О западноевропейской музыке XX века. – М. : Сов. композитор, 1973.
21. Йовенко З.Н. Общее фортепиано: вопросы методики. – К.: Муз. Україна, 1989.
22. Калинина Н. П. Клавирная музыка Баха в фортепианном классе. – М.: Музыка, 1974.
23. Класс основного музыкального инструмента. Искусство фортепианного интонирования. Учебное пособие для вузов. – М.: Искусство, 2005.
24. Коган Г.М. Вопросы пианизма: изб. статьи. – М.: Сов. Композитор, 1968.
25. Коган Г.М. Работа пианиста. – М., 1979.
26. Коган Г.М. У врат мастерства. – М., 1977.
27. Колеса Ф.М. Музикознавчі праці. – К.: Наукова думка, 1969.
28. Корто А. О фортепианном искусстве. Сост. и ред. К. Аджемов. – М., 1965.
29. Кременштейн Б. Педагогика Г.Г Нейгауза. – М.: Музыка, 1984.
30. Курковский Г. В. Питання фортепіанного виконавства. Збірник статей. – К.: Муз. Україна, 1983.
31. Лапп Д. Улучшаем память в любом возрасте. – М., 1993.
32. Либерман Е. Я. Работа над фортепианной техникой. – М.: Музыка, 1971.
33. Либерман Е. Я. Творческая работа пианиста с авторским текстом. – М.: Музыка, 1988
34. Мазель Л.А. Строение музыкальных произведений. – М: Госмузиздат, 1960.
35. Малинковская А. В. Фортепианно-исполнительское интонирование: Проблемы художественного интонирования на фортепиано и анализ их разработки в методико-теоретической литературе XVI-XX веков; очерки /Малинковская. – М.: «Владос», 2005.
36. Мартинсен К. А. Индивидуальная фортепианная техника (на основе звукотворческой воли). – М.: Музыка, 1966.
37. Мартинсен К.А. Методика индивидуального преподавания игры на фортепиано. – М.: Классика XXI, 2003.
38. Месснер В. Аппликатура в фортепианных сонатах Бетховена. – М., 1962.
39. Муха А.І. Принцип програмності в музиці. – К.: Наук.думка, 1966.
40. Нейгауз Г. Г. Об искусстве фортепианной игры. Издание 5. М.: Музыка, 1988.
41. Николаев А. Очерки по истории фортепианной педагогики и теории пианизма. – М.: Музыка, 1980.
42. Николаев А. А. Взгляды Г.Нейгауза на развитие пианистического мастерства. – М.: Музгиз, 1961.
43. Савшинский С. Работа пианиста над музыкальным произведением. – М., 1964.
44. Тимакин Е. Вопросы пианиста: Методическое пособие. – 2-е изд. – М., 1989.